

Regényekből filmek

Minden jó film alapja a forgatókönyv. A rendezőnek, az operatőrnek és a színészeknek óriási szerepük van egy film előállításában, azonban a legjobb művészgarda sem tud igazán színvonalassá tenni egy olyan filmet, amelynek alapja: forgatókönyve, mondanivalója rossz, sekélyes, elhibázott.

Ezért örvendenek olyan nagy népszerűségnek a valóban irodalmi forgatókönyvek, akár egyenesen a film számára íródtak, akár valamely klasszikus, vagy modern irodalmi alkotás nyomán készültek:

Gondoljunk például megújodott filmgyártásunknak a felszabadulás utáni legnagyobb sikereire. A »Talpalatnyi föld«, Kossuth-díjas írónk, Szabó Pál regényéből készült. Tíz- és tízezrek olvasták Szabó Pál megindítóan szép regényét. De a film — százezrekhez, sőt milliókhoz jutott el, Pekingtől Párizsig. Mert a »Talpalatnyi föld« nemcsak hazánkban aratott megérdemelt, nagy sikert. A Szovjetunióban, a Kínai Népköztársaságban és a többi baráti országban, sőt még Franciaországban is a mozilátogatók tömegei ismerték meg a dolgozó magyar parasztot jelképező Góz Jóska és Juhos Mari szenvedésekkel, küzdelmekkel teli hányatott sorsát, amely csak a felszabadulás után juthatott biztos révbe. Ugyancsak világsikernek nevezhetjük a Fazekas Mihály »Ludas Matyi«-ja nyomán készült filmünket, amely nemcsak mint film volt jó és hasznos, nemcsak a magyar népnek ezt a nagyon kedves alakját lopta be a mozilátogató milliók szívébe, de egyúttal igen sokakban keltette fel az érdeklődést a film eredetije: Fazekas verses elbeszélése iránt is. Az is bizonyos, hogy a »Különös házasság« című film megjelenése után még többen keresték könyvtárainkban Mikszáthnak ezt a regényét és egyéb műveit is.

*

Az irodalom hat a filmekre: művészbé, élvezetesebbé válnak az irodalmi művekből készült filmalkotások. De a film is visszahat az irodalomra: még több ember figyelmét fordítja a jó könyv felé. A kettő kiegészíti egymást, anélkül, hogy egyik a másik »konkurrenciájává« vál-

nék. Mindkét műfajnak mások az adottságai.

A regény sokszor szélesebb, távolosabb, cselekménye bőségesebb, jobban részletező. A film inkább az érzelmekre hat, cselekményét jobban sűríti, az adott regényből csak a leglényegesebb részeket veszi ki, az epizódokat, a belső történeteket elhagyja.

A »Távol Moszkvától« kiváló regény Elsősorban újszerűsége tesz ránk nagy hatást. A magyar olvasó úgy érezte: talán még soha sem találkozott olyan regénnyel, amely ennyire izgalmasan, szakszerűen és mégis minden laikus számára érthetően írja le egy hatalmas építómunka folyamatát, szerves egységbe kapcsolva azt az építkezésen dolgozó különböző emberek jellemeivel, azoknak egymásra való hatásával. Epikus hömpölygésű regény, de ritmusában filmszerűen izzó.

A film — legfőképp játékidejének szükségzerű rövidsége miatt — nem tudta mindazt, ami a regényben foglaltatott, megeleveníteni. Akik a film megtekintése után elolvasták a regényt, nagyon sok újat kaptak tőle. De az is bizonyos, hogy a film látása élvezetesebbé tette a regény olvasását: az olvasóban benne éltek a film szemléletes képei, így olvasás közben maga elé tudta varázsolni a regény hőseinek arcát, cselekményeinek színhelyét stb. Aki előbb olvasta a regényt, az pedig a filmet élvezhette jobban, mert a látottakhoz hozzá tudta adni azt, ami a filmből kimaradt, de amit a regényből tudott.

Lényegében így egészítette ki a film a regényt és a regény a filmet Babajevszkij »Aranycsillag lovagja« című művénel. Bár kétségtelen, hogy itt a film valamivel többet tudott nyújtani, mint a regény. De az is kétségtelen, hogy ebben az esetben is — épp a film műfaji korlátainál fogva — a regény teljes gondolati tartalmát nem eleveníthette meg.

Dickens »Twist Olivér«-je egyike a világirodalom klasszikus alkotásainak. Irodalmi remekmű. Nemrég mutatták be nálunk a könyvből készült angol filmet. Ámbár a film sokmindent elhagyott Dickens eredeti regényéből, nagyrészt azért, mert nem fért volna bele egy másfélórás film cselekményébe, a film mégis jól sikerült, s megérdemelt

sikert aratott. Valóban a dickensi levegőt, hangulatot, stílust árasztotta és egészen bizonyos, hogy igen sok nézőben keltette fel a vágyat Dickens olvasásá iránt.

*

A szovjet filmművészet él talán a leggyakrabban az irodalom adta lehetőségekkel. Ma már valósággal klasszikusnak számító alkotások a Gorkij önéletrajzi triológiájából készült filmek: a »Gyermekéveim«, az »Egyetemeim« és az »Emberök között«. Ezeknek a filmeknek sikerült megragadniok Gorkij művészetének lényegét és így kétszeresen is méltó emléket állítanak a szocialista realizmus úttörőjének. Egyrészt a film vizuális hatóerejével, a jó színészi munkával rajzolnak mélyenszántó, emberi portrét a nagy szovjet íróról, másrészt írói nagyságát is érzékeltetik azáltal, hogy e filmek cselekménye és felépítése híven igazodik az eredeti regény-triológiához. Számos egyéb Gorkij mű is méltó megfogalmazást kapott a szovjet filmen, például a kapitalista társadalom bukásának történelmi korszakát ábrázoló »Artamonovok«.

E cikk keretében nincs hely valamennyi regényből készült film ismertetésére, csupán könyvtárosaink emlékeztetének felfrissítésére sorolunk fel néhányat. Egészen komoly művészi alkotás volt például a sztálingrádi hősök eposzba kívánczó harcait megelevenítő »Nappalok és éjszakák«, amely Sziimonov Sztálin-díjas regénye alapján került a mozi vásznára. Ugyancsak óriási hatású film volt a szovjet ember lenyűgöző hősiességét, pártatlanul gazdagon ábrázoló »Egy igaz ember«, Mereszjev repülő csodálatos története, amelyet Borisz Polevoj regénye alapján filmesítettek meg.

A legjobb ifjúsági regények egész sora is méltó tolmácsolásra talált a szovjet filmekben. Most mutatták be a »Csuk és Gek« című bűbajos ifjúsági filmet. Az idei nyár legnagyobb filmsikere volt a »Makszimka«, amelyet egy múlt századbeli orosz író: Sztanjukovics könyve alapján filmesítettek meg. Régebbi film, de ma is szívesen, sokhelyütt felújítják a »Fiúk a gáton«-t, amely Kátájev csodálatosan szép »A távolban egy fehér vitorla« című regényéből íródott filmre, vagy Gajdár »Timur és csapata« című könyvének filmváltozatát. Ugyancsak a

Szövjetunióban készítettek kiváló filmet egy sor Verne regényből, például a »Tizenöt éves kapitány«-ból és a »Rejtelmes sziget«-ből és szovjet film elevenítette meg Jack London »Farkasvér«-ét is.

*

A fiatal román és bolgár filmalkotás játékfilmjei között is akadnak olyanok, amelyek híres, nagysikerű regényekből készültek. A »Mitreá Kokor útja«, amely Sadoveanu és az »Iga alatt«, amely Ivan Vázov regényéből került filmre. Az utóbbi évek legjobb cseh-szlovák filmjei közé tartozott az »Új harcosok születnek«, amely regény formájában könyvtárainkban is megtalálható: Zápotoczyk elvtárs írta. Ugyancsak regényből, mégpedig Ivan Olbracht könyvéből készült film az »Anna«.

Marx kedves írójának, Balzacnak a műveit is láthatjuk a vásznon. »Gobseck« című könyvéből a Szovjetunió készített filmet »Az uzsorás« címmel, »Goriot apó« című remekművét pedig a Német Demokratikus Köztársaság vitte filmre. E filmet »Karrier Párizsban« címmel mutatták be nálunk. Ugyancsak a demokratikus német filmgyártásnak volt kiemelkedő alkotása az »Alattvaló«, Heinrich Mann regényének filmváltozata. Az utóbbi években nálunk bemutatott haladó olasz filmek igen nagy sikert arattak. Köztük volt »A köpeny«, amely Gogol halhatatlan elbeszélésének témáját dolgozta fel.

*

Könyvtárosaink sokhelyütt felismerték a jó filmek nemcsak művészi és tömegnevelő erejét, de segítő szerepét is a könyvtármozgalmak fejlesztésében. Vannak könyvtárosaink, akik állandó figyelemmel kísérik a moziműsort és amikor látják, hogy olyan film kerül bemutatásra, amelynek eredetije a könyvtárban is megtalálható, faluhelyt az előadások szüneteiben egy-egy részletet felolvasnak az illető műből. Úgy véljük, ez helyes módszer, hasznos mind a bemutatott film, mind a szóbanforgó könyv népszerűsítése szempontjából.

Az is jó módszere némely könyvtárosnak, hogy diaképet készített, amelyet az előadás szünetében vetítenek. A hirdetésben felhívják a nézők figyelmét, hogy az a regény, amelynek nyomán az illető film készült, a könyvtárban kapható és az olvasók rendelkezésére áll.

Felhívjuk könyvtárosaink figyelmét arra, hogy alkalmazzák ezeket a módszereket mindenfelé. Tartsanak állandó kapcsolatot a helyi filmszínházzal, vagy MOKÉP kirendeltséggel. És ha például az illető helységben éppen a »Makszimkát«, vagy a »Karrier Párizsban«-t készülnék bemutatni, de a könyvtár a »Makszimka«, vagy a »Goriot apó« egyetlen példányával sem rendelkezik, kövessenek el mindent a megszerzésük érdekében.

A könyvtárosok és a filmszervek közötti kapcsolatot azzal is lehet mélyíteni, ha a könyvtáros mindig kölcsönkér néhány fényképet a filmekből és azokat a könyvtár falára szögezi. A képek alatti magyarázó szövegben el lehet mondani,

hogy a film ebből és ebből a regényből készült. Már bonyolultabb, de éppen ezért nem megvetendő feladat, ha a könyvtáros esetleg kigépelletti a könyv egyik részletét, lehetőleg éppen azt a részletét, amely a falon lévő filmfotó jelenetét ábrázolja és azt ragasztja ki a kép alá.

És bizonyos, hogy ezen a néhány felsorolt módszeren kívül még sokféle van, amely a filmet az olvasómozgalom, a könyvtárak egyik fő segítőársaként nyeri meg. Könyvtárosaink írják meg ezzel kapcsolatos ötleteiket, kezdeményezéseiket, hogy azokat a többiek is átvehessék.

BARABÁS TAMÁS

K É R D E Z Z - F E L E L E K

A folyóiratok tárolásáról

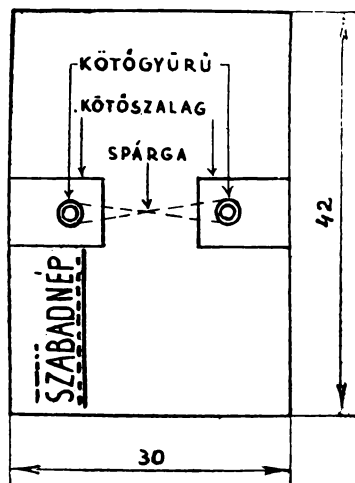
Kérdés: Sok nehézséget okoz könyvtárainkban a napilapok és folyóiratok tárolása. Hogyan tárolhatjuk őket úgy, hogy megóvjuk a pusztulástól és könnyen fellelhetőek is legyenek?

Felelet: A könyvtárak állományának számottevő része az időszakai sajtótermékek, füzetek, valamint az apró nyomtatványok gyűjteménye. Rendszeres tárolásuk nem kis gondot okoz a könyvtárosoknak, mert ezeknek csak kisebb részét köttetik be. A többit spárgával, keresztalakban átkötve, két kemény karton közé kötve, dossziében tartva, félig zárt dobozban tárolva őrzik.

A könyvtárak legtöbbje a legegyszerűbb eljárást — a spárgával való átkötést alkalmazza, holott ez a mód sok kárt okoz, mert az újságok éle, ahol a spárgakötés éri, megkopik, rojtozódik, kilyukad. Az újság idővel emiatt használhatatlanná válik és gyakran nem is pótolható. A többi mód hátrányait, nehézkes kezelését nem vázolom, mert a könyvtárosok ezeket mind jól ismerik. A felsorolt alkalmazási módok hátrányai közé tartozik az is, hogy az így kezelt folyóiratok a polcon csak fekvő helyzetben rakhatók le, ez pedig jelentős helyvesz-

teséget okoz. Kivételesen csupán az említett dobozos tárolási módszer. Ennek hátránya viszont az, hogy előállításuk költséges.

Könyvtárunkban (Országgyűlési Könyvtár) az időszakai sajtótermékeket, füzeteket és apró nyomtatványokat kötés előtt, vagy ha kötésre egyáltalán nem kerülnek,



1. ábra.